

СОСНА І ТРОЯНДА

Невдовзі після сходу сонця Стівен Вотермен, бадьорий від занурення в річку, видерся на схил пагорба, де в заростях вільхи стояла його хатина, щоб закінчити свої ранкові ритуали.

Таке щоденне омовіння — дивина для фермерів уздовж берегів Сако, але будинок Вотермена був біля самої ріки, а Вербна затока — ця чиста глибока місцинка для плавання — спокусила б і найзаклопотанішого добродія, і найменшого чепуруна в окрузі Йорк. А ще Стівен був дитиною річки: він народився, виріс, змужнів біля неї, почувався щасливим лише на її берегах, у її водах чи принаймні коли чув або бачив її.

Неосяжність моря вселяла Стівенові заціпеніння й страх, змушувала кам'яніти. Річка ж залицялася до нього, пестила, полонила його серце. Вона була завширшки саме така, щоб її любити, сповнена принад, мінлива й таємнича. Її голос звучав у його вухах мелодією солодшою і витонченішою, ніж грім океану. Та річка не була кволла. А коли розливалася навесні, увібравши щедроти братів-струмків, могла шуміти й ревіти, рвати й руйнувати.

Стівен стояв на веранді, упиваючись величчю світанку, а Сако простягалася сріблястою стрічкою в солодкій звабі літнього краєвиду.

Річка пливла до моря, співаючи ранкову пісню, створювала й живила красу навколо. Сповита в серці великого гірського масиву, вона йшла своїм блискучим шляхом: тут тихо лежала в дзеркальних озерах, там зривалася маленькими гомінкими потічками, збивалася піною у великих потоках і гриміла на порогах. Десятки мостів перетинали ріку, але жоден пароплав не тривожив її кришталевих глибин. Лиш де-не-де грубий весловий човен, прив'язаний до верби, похитувався в тихих вигинах берега. Око вловлювало сріблястий зблиск окуня, головня чи форелі; молода щука застигла в чистій воді, наче висічена з каменю; вугри згорнулися на багнистому дні тихої заводі; а там, у глибокій тіні каменів, заліг товстий сонний окунь, старий і неймовірно мудрий (він не піддається на спокусу — на хробака сільського рибалки!), тому дуже пихатий.

Річка плюскотіла в мирних долинах; текла вздовж берегів, зелених від кленів, буків, яворів та беріз; нуртувала над дамбами й торувала собі шлях між кам'янистими скелями, увінчаними величними ялицями. Вона котилася повз ліси сосен, болиголова й смerek, то лагідна, то жахлива. Розлючена кам'яними рифами, які заважали її плину, річка ставала то сапфіровою, то золотистою, то білою, то свинцево-сірою, але завжди квапилася на зустріч із морем. Кажуть, що над Сако нависає індіанське прокляття, тож із кожним великим сонцем дитина блідолицих топтиметься в її жорстоких глибинах.

Порадівши з краєвиду й наповнивши серце ранковою красою, Стівен зійшов з веранди, зупинився біля сходів і гукнув:

— Прокидайся і йди снідати, Руфусе! Хлопці сьогодні розбиратимуть бічні затори, а я спускаюся на колодах. Коли йтимеш, візьми свій багор і гак піви.

Потім попрямував до комори в кухні, зібрав з полиць глечик молока, буханець хліба, половину яблучного пирога, тарілку чорниць і просто, через відсутність жіночого нагляду в господарстві, підійшов до лавки під яблунею, вмостився й з апетитом поснідав. А коли закінчив і помив посуд ретельніше, ніж зазвичай це робить не прибраний до рук чоловік, ще раз енергійно й гостро, майже роздратовано гукнув Руфуса до сніданку, а сам зіп'явся на узвиштя над берегом річки, прикрив долонею очі від променів сонця й почав пильно вдивлятися вниз за течією.

Полотна зелених лугів для випасу худоби й грядки квітучої картоплі межували з пухкими, недавно скошеними полями й зблисками суцвіть кукурудзи, що тяглися високо, щоб спіймати сонячне проміння. А далеко внизу, на протилежному березі річки, виднівся коричневий дах із закрутом диму в прозорому повітрі. Дерев трохи далі від ріки частково приховували інші димарі, і було видно лише тонкий спіральний дим, який звивався то тут, то там. Тільки чіпке око закоханого помітило б маленький коричневий дах; Стівен розгледів дещо значно менше, схоже на рожеву цятку, що рухалася туди-сюди по латці зелені аж до води.

— Вона прокинулася! — тихо вимовив Стівен. Його очі сяяли, вуста всміхалися. У голосі вчувалося приховане захоплення тим, що вона, хоч ким була, милостиво прокинулася й подарувала невимовну радість Всесвіту, що чекав цієї миті.

Якщо вона справді прокинулася, — а про це можна було здогадатися з його вигуку, — тоді день, про який оманливо сповістив схід сонця, справді розпочався, і людство могло жити, натхнене й піднесене усвідомленням її існування. Воно могло достойно подякувати за факт її народження; за те, що виросла й стала жінкою, а понад усе за те, що вона, як і сонце, жайворонок, квітка, заграва та інші прекрасні принади ранку, прокинулася й узялася до своїх чарівних, радісних справ, що зігрівали кожне серце.

Кілька димарів, з яких зміївся й піднімався де-неде між дерев на березі білий дим, називалися селищем Браєр-Нейборгуд. Браєр-Нейборгуд — то лише кілька будинків уздовж дороги, які вели від берега річки до центру селища. Оселі не мали особливих ознак заможності й процвітання, крім будинку Вайлі, єдиного біля води, охайного й добре доглянутого. Природа постаралася якнайкраще приховати людську ліню, бідність чи недбалість.

Кущі шипшини росли духмяними оберемками заввишки з паркан і на кожному кроці буяли дикими трояндами, а колючі лози ожини бігли, лізли й чіплялися на всі кам'яні стіни, на кожен купу каміння на узбіччі, безпристрасно даруючи сусідським дітям і плоди, і шпички.

Рожевою цяткою, яку Стівен Вотермен угледів зі свого берега річки, була Роуз Вайлі з еджвудського боку Браєр-Нейборгуду. На Бригадір-Гілл її називали по-різному: еджвудський священник кликав її В'юнкою Трояндою, іще хтось — Шипшиною, а інші — Річковою Трояндою. У цієї рожевої цятки багато імен. Адже вона мала не тільки красу дикої троянди, але й колючки, якими квітка ранила десятки, щоб ви розуміли, не рук, а сердець. Загалом рани завдавались ненавмисне; і якщо можна когось у цьому

звинувачувати, то лише ту добру силу, яка зробила Роуз такою, яка вона була, бо усмішка, що має благословити одне серце, завжди розбиває багато інших сердець.

Роуз не мала жодної шовкової сукні, але в неї було дещо набагато краще — фігура, що прикрашала бавовняні вбрання. Ні брошки, ні сережок не знайдеш серед її прикрас, але звичайні коштовності мали б досить тьмянний і буденний вигляд проти її осяйних очей. А її волосся? Місцевий капелюшник зауважив, що просто неможливо дібрати капелюшок, який би їй не личив. Одного разу вона в доброму гуморі зайшла в крамницю й переміряла всі капелюшки: від дитячих ситцевих чепчиків до жалобних капелюхів для літніх дам, чоловічих кепок і картузів. Вона достойно пройшла кожну примірку й була вродлива, як рожева троянда, у найкращих капелюхах і просто чудова — у найгірших. По правді, вона була наче виліплена й створена природою так, що, якби її поставили на обертове коло у вітрині й щоразу інша її приваба впадала в очі, перехожі вигукували б: «Подивіться на її талію!», «Подивіться на її плечі!», «А ця шия і підборіддя!», «А її волосся!». Тим часом діти, дивлячись із явним захопленням, хором кричали б: «Я хочу її собі!».

Усе це свідчить про те, що Річкова Троянда була красунею, але ніяк не пояснює таємниці її влади. Її вплив був однаково потужним, і коли вона мала найгірший вигляд, і коли засліплювала красою. Десь усередині її милої тендітної постаті, трохи нижчої за середній зріст, ховалася життєва іскра, що зігрівала кожного поблизу. І, напевно, того ранку, коли Стівен Вотермен побачив, як вона розвішує одяг на березі річки, її душа спокійно раділа у своїй красивій оболонці. Хоча коли очі та ямочки, вуста й щоки

зачаровують глядача, на душу рідко хто звертає увагу. Роуз Вайлі — мила дівчина, чистенька, енергійна, весела, привітна, економна, віддана онука двох найбільш дратівливих старих в окрузі. Ніколи не ставилася зверхньо до подруг із мопсячими носами й невиразними обличчями. Пекла дивовижні пироги й пончики.

Іноді маленькі душі, якщо вони належної якості, виростають і розчаровують циніків та радують янголів.

Тож на одному березі річки виросла дика троянда, слабке створіння, що розхитувалося на тонкому стеблі, задивившись на власне відображення у воді; а на іншому — міцна сосна, що добре вкоренилася й легко протистояла вітру й шторму. І та сосна тужила за дикою трояндою; а троянда, скільки себе знала, не тужила ні за ким і вже напевно не за суворими соснами, що виростили на скелястому ґрунті такими високими й похмурими. Якщо зараз вона й тяжіла до когось, то радше до гарно вдягнутої білої берези на бездоганній галявині.

А річка, то глибока, то мілка, то гладенька, то бурхлива, то блискуча в сонячному світлі, то похмура від хмар, котилася до всепоглинального моря. Вона не могла зупинитися, щоб перейматися дрібними комедіями і трагедіями, які розгорталися на її берегах, бо інакше ніколи не досягнула б мети. Лише минулої ночі під повним місяцем пари закоханих спиралися на перила всіх її мостів, проте це було звичне явище, як і закохані, що сиділи на затінених берегах літніми днями, дивилися одне одному в очі й вигукували щось про красу води. Пари приходили і йшли, іноді з'являлися знову вже на наступних етапах кохання, незрозумілих для річки. А в неї була своя робота, на якій мала зосередитися, бо бічні затори розійшлися й вигук «Пускай!» лунав на Еджвудському мосту.

СТАРИЙ КЕННЕБЕК

О сьомій годині того ранку Роуз Вайлі розгладила останню складку своєї тьмяної стьобаної ковдри, підняла шматочок кукурудзяного лущиння із чистої підлоги під ліжком, убила комара на підвіконні, прибрала всі ознаки скоєного злочину вологим рушником і перед тим, як бігти на сніданок, насуплено глянула на подушечку для голок. Альміра, або Майт Шаплі, вчора заходила до неї в кімнату й незграбною рукою порушила візерунок зі шпильок, які Роуз із релігійним трепетом викладала у формі мальтійського хреста; і якби — доки Роуз знімала одну шпильку із шиття — почалася пожежа, дівчина однаково встромила б її у відведене місце на подушці, навіть ризикуючи життям.

Вона зайшла в кухню легким кроком і наче принесла ранкове сонячне сяйво. Старі уже чогось зчепилися, але зазвичай призупиняли війну, коли з'являлася онука. Роуз, як бабусиній помічниці, належало виконати останні приготування до сніданку. Вона дістала з пароварки вчорашні домашні крекери — там вони розігрівалися й м'якшали, — принесла з комори яблучний пиріг і тарілку печива з насінням; урівноважила гіркий смак кави шматком сушеної риб'ячої шкіри та яєчною шкаралупою

і переклала трохи смаженої картоплі зі сковорідки на ніжках до закритої тарелі.

— Ви пам'ятаєте про м'ясо, дідусю? У нас закінчилося, — сказала Роуз і почала застібати жорсткий комірець на шиї старого.

— Пам'ятаєте? Господи, так! Хтів би я забудь хоч децицію! М'ясник ка', що заморився волочитися околицями, обзираючи, яке створіння Боже прикатрупити, але якщо він знайде щось, то цього тижня дасть знати. Сісі Гіггінса добрим м'ясником не назвеш... Господи, Роуз, комір застібай, а не мою шкуру! Оце носю трикляті крохмальні коміри на грішній землі, щоб ви з бабусею не встидалися, але маю надію на Бога, що хоч на тім світі від них передихну!

— Передихнеш, — відповіла його дружина, змахуючи кухонним рушником, — а якщо й носитимеш, то вони опадуть від жару.

Роуз усміхнулася, а лагідна рука, якою зав'язала краватку на висохлій шиї старого, заспокоїла його збурений дух, і він змовницьки усміхнувся внучці, коли та сіла за обідній стіл біля відчинених дверей кухні. Вона була сліпучою трояндою, але, імовірно, змарнованою, бо ніхто не милувався її чистим рожевим ситцем і ще менше уваги отримувала зелена стрічка, зав'язана навколо шиї, немов чаша, з якої проростала квітка її обличчя, такого свіжого й променистого, наче воно завітло лише сьогодні вранці.

— Дай-но мені скоро кави, — вимагав містер Вайлі. — Маю бути під мостом, бо розтягуватимуть затор на річці.

— Як не свято або піст, ти завжди на мосту, — роздратовано зауважила його дружина.

— Таж не я призначаю дні спуску, а так рішають в Еджвуді, — відповів старий. — Цього року в хлопців